

össze Isten szavának követelményeivel. Nyilvánvaló, hogy ez a fokozatos érés minden egyes emberben különböző utat jár be.

Az élő hitre vezető utak különbözősége nem múlik el nyom nélkül a megtérés után. A keresztény teljes élete további lassú növekedés az eszkatológikus érettség felé. E növekedés során mindenki a maga módján ölti fel Krisztust, előző útvonalának megfelelően vesz részt Krisztus teljességében, a Titokzatos Testben betöltött hivatásának megfelelően. Ezért az az ember, aki többet tud, másképpen hisz; nem azt mondjuk, hogy többet hisz vagy jobban hisz, hanem hite ráveti fényét tudására, és így megfordítva is gazdagodik a megvilágított tudás visszaverődésével. Még jobban érvényes ez a hit érzelmi-akarati oldalára. Az imént meghalt fiát sirató anya, a vizsgázni menő fiatal, a gyóntatószékből kijövő gyónó ugyanazt a „Hiszek egy Istenben”-t mondja, de az egy hitet három mélységesen különböző módon éli át, aszerint, hogy a belenyugvás, a remény vagy a megtérés igénye nagyobb-e bennük.

Az Egyház „dialogizáló” szerepe Isten szavának e sokirányú, mégis egybehangjló befogadási folyamatában az, hogy kovászt oltson a szervezetbe, serkentse azt a folyamatot, amelynek fejlődése maguknak az igehirdetőknek gondolatait és érzelmi erejét is meghaladja. Az a feladata, hogy kikerülje az elhajlásokat, megerősítse, hitelesítse és megvédelmezze a valódi eredményeket.

A Zsinat utáni egyház „sibolet”-ját, az Egyház és a világ közötti párbeszéd szavát tehát kettős hangsúllyal kell kiejteni. Hangsúlyozzuk az Isten Szavába vetett bizalmat: ez a Szó képes létrehozni és ösztönözni egy olyan folyamatot, amely magának a világnak is fejlődést és növekedést hoz. És hangsúlyozzuk a világ iránti tiszteletet, amely ugyan ferde irányba fejlődött, de Isten Szavának erejében képes új életre kelni, fölserkenni, életének legbenső igényei szerint.

András Imre (Bécs)

A MODERN EGYHÁZKÜZSÉG ÉLŐ KÖZÖSSÉGEK TÁRSULÁSA

A plébániai közösség a legkisebb jogilag önálló lelkipásztori egység a püspökségen belül. Áttekinthető életterében lesz látható és megtapasztalható a helyi egyház, mint Isten népének egysége.

A „plébániai közösség”-nek ebben a meghatározásában a németországi egyházmegyéknek a II. vatikáni zsinat utáni közös lelkipásztori szinódusa tudatosan összefogja azt a két fogalmat, amelyet a Zsinat előtt két különböző szóval jelöltünk: a plébániát, amely az egyház legkisebb közigazgatási és lelkipásztori egysége, az egyházmegyének egy pontosan körülhatárolt részterülete, templommal, hívekkel és önálló lelkipásztorral; és az egyházközséget, egy plébánia híveinek szervezett összességét, akik az egyházmegye püspökének joghatósága

és a helyi plébános (lelkész) vezetése alatt a püspöktől előírt vagy jóváhagyott szabályzat szerint választott képviselőjük útján részt vesznek bizonyos helyi, egyházi ügyek intézésében.

Az egyházközségek szerepe a Zsinat határozatai, különösen az Egyházzól szóló konstitúció és a világi hívek apostolkodásáról szóló határozat rendelkezései nyomán változott meg gyökeresen. Ezek a dokumentumok leszögezték, hogy az Egyház lényeges vonásai a kis hívőközösségekben is megvalósulnak, és hogy az apostolkodásra nemcsak a pásztorok, de a hívek is hivatottak. A Zsinat az Egyház korunknak megfelelő önértelmezésére a bibliai „Isten népe” képet választotta, amely egyformán kifejezi az Egyház két lényegi vonását: az Istennel való közösség misztériumát és a hívek emberi közösségét. Az Isten népének az egyházközségben összefogott része a püspök helyettesének: a lelkésznek vezetésével adott helyen jeleníti meg az igehirdetés, a liturgia és a testvéri szeretet révén az egész egyetemes Egyházat.

Az egyházközségek organizációjáról a dokumentumok nem beszélnek. Részen azért, mivel ez nem dogmatikai kérdés, de főleg azért nem, mert az egyházi közösség mindig az adott társadalmi struktúrában alakul ki. Meghatározott gazdasági, politikai, települési és társadalmi formák között élő emberek hozzák létre a körülményeiknek legjobban megfelelő egyházi közösséget.

Az Egyház szórványélete

Amikor Krisztus mennybemenetele előtt apostolainak parancsba adta: „Elmenvén az egész világra, tanítsatok minden népet . . .” (Mt 28,18-20), megbízása nem szólt a társadalom átalakítására. Pilátus előtt tett kijelentése: „Az én országom nem e világból való” (Jn 18,36) változatlanul érvényben maradt. A küldötteknek a társadalmi rendszerek megváltoztatására nem volt megbízatásuk. Jézus még az őt elítélő társadalmi formában is elismerte az írástudók és farizeusok közéleti uralmát. Az Egyház Isten országának terjesztésével hozzájárul az emberek megváltoztatásához és ezáltal közvetve a társadalom megváltoztatásához is. Az Egyház és a társadalmak viszonyában azonban szükség-szerűnek látszik, hogy ha ez a társadalom valamilyen okból megváltozik, hozzá kell változnia az igehirdetést, eukarisztiát és a testvéri szeretetet valóra váltó egyházi keretnek is. Az Egyház szerepe itt a földön nem az, hogy valamilyen evangéliumi társadalmat hozzon létre, hanem az, hogy a mindenkor, adott társadalomnak kovásza legyen.

Modern ipari, jóléti társadalmunk belső gyengeségeiről: az egyén elmágyasodásáról, a városi életforma nyomán fellépő elszemélytelenedésről, a termelés és fogyasztás versenyfutásának következtében létrejött elidegenedésről sokat hallunk, és mi magunk is tapasztaljuk. A társadalom és az egyén kapcsolatát biztosító ún. közbülső csoportoknak (hivatásbeli, kulturális, politikai szervezetek, egyházak) közösségi integráló ereje meggyöngyült, nem tudták megállítani, áthidalni az emberek egymástól való eltávolodását, a kapcsolatvesztést. Az Egyház elkötelezett tagjai úgy érezték, hogy az Egyház is (a közös-

ségi formák, a pasztoráció) hatástalanná lett, elkorszerűtlenedett, a társadalom életének peremére került. Sokan csalódottan hátat fordítottak neki.

Ez volt a háttér, amely előtt a II. vatikáni zsinat atyái újrafogalmazták az Egyházat és abban a hívők közösségét, mint Isten népét. Az „Isten népe” meghatározás elutasítja a múzeumba vonulás rémét, lehetőségét, de még a sekrestyébe vonulást is, mert azt fejezi ki, hogy az Egyház mindig ott van – és csak ott létezhet –, ahol Isten népe vándorol. Isten népe mindenkori igényéhez igazodik három életfunkciója: az igehirdetés, a liturgia és a diakonia. Mindazokat, akiket ez a távlat nem elégít ki, akik csalódottan szemlélik a fejleményeket és sajnálják az Egyház térvesztését, meg kell vigasztalnunk: Az Egyház ma is történelmének hagyományos útját járja. De ez az út nem mindig – sőt leggyakrabban nem jelentett általános elfogadást, folyamatos fejlődést, törésmenetséget. Elég erre két példát említeni.

Az evangéliumi elvek már az első közösséget, a jeruzsálemi híveket hozzásegítették – a legmagasabb fokon – egy új társadalom alapjainak lerakásához: mindenki az imádságnak élt, önként vagyonközösséget alkottak, és a szegényeket szolgálva várták az Úr eljövetelét. De a Gondviselés terve nem volt ennek a közösségnek a társadalmi intézményesülése, ami abból látszik, hogy szétzórta őket a külső üldözés, szórványba kerültek – kovásznak.

Az egyház történetének volt egy olyan korszaka, amikor a közélet és az egyházi élet teljesen megfelelték egymásnak: a középkor. A gótika, vagy a gregorián ének ma is szemléletesen tanúsítja, milyen magasztos gyümölcsöket termett az evilág és a túlvilág harmóniája a kultúra történetében, milyen ritka perce volt ez az idő az anyagban kifejeződő szellemnek. A középkor végét – jellemző módon – az akkori világ kitérülésétől, Amerika felfedezésétől számítjuk. Ekkor szakadt vége az egyetemesség elérése illúziójának. Az Egyház elvesztette a keresztény világ törvényhozójának szerepét, újra a kovász feladatát kapta. Kezdetét vette a missziós munka. Ugyanakkor a hagyományos keresztény országokban teret veszített (reneszánsz, humanizmus), sőt a reformációval súlyos belső megosztás érte. A kitérülő világgal szemben az Egyház ismét szórványba került.

A példákat lehetne folytatni. A társadalmi szerephez jutó, majd a társadalom fejlődése során diaszporába kerülő Egyház sorsa ismételtelen előfordult a történelemben, s a velejáró krízisek ellenére is segített megvalósítani a küldetés: Menjete az egész világra . . .

Nem szabad azt gondolnunk, hogy az eddigi történelmi szétszóródásokat az Egyház csak kedvező körülmények miatt, vagy szerencséjével tudta túlélni – ma azonban semmi remény az ilyen fordulatra. Nem szabad azt hinnünk, hogy a mostani hívősereg tragikus nemzedék, az Egyház végső felbomlásának, a társadalom peremére kerülésnek, a forgalomból való kivonásnak szenvedő alanya. Nem igaz az, hogy ma hívőnek lenni, de még inkább az életet az Egyház szolgálatába állítani zsákutcába kerülés, s az, aki életével akar valamit kezdeni, annak értelmet adni, jobb, ha más eszmények után néz. Ezeknél a gondolatoknál

sokkal valószínűbb, hogy a szórványba kerülés – akár üldözés miatt, mint az első keresztényeknél; akár a világ megnövekedése folytán, mint a középkor végén; akár az ipari és társadalmi forradalom következtében, mint napjainkban – az evangéliumi parancs velejárója: Elmentvén az egész világra . . . Az Egyház, amelyet nem emberi ügyeskedés vagy külső hatalom éltet, hanem Krisztus ereje, diaszpórába kerülve nem semmisül meg részeire bomolva, hanem sokkal inkább életerős organizmusként megsokszorozza önmagát.

Egy részegyház értelmezi mai helyzetét

Az előbbi okfejtés önmagában nézve szépnek és logikusnak tűnhet, de minden azon múlik, hogy milyen a megújulás útja konkrétan. A kihívás, melyet körünk adottságai intéznek az egyes részegyházakhoz, nagyjából azonos. Alapvetően hasonló lesz a kihívásra adott válasz is. Példaképpen lássuk, mint válaszolta meg a német egyház a kor kihívását a plébániára vonatkozólag.

A németországi egyházmegyék közös lelkipásztori zsinata 1971–1975 között tárgyalt a zsinati reformok megvalósításáról. Egyik határozata „A Német Szövetségi Köztársaság egyházmegyéinek pasztorális struktúráival, a lelki és adminisztratív vezetés irányelveivel” foglalkozik. Ez állást foglal az egyházközségi élet hagyományos, bevált formáinak megőrzése mellett, de nyitottságot kíván a jelentkező új formák iránt is, „amelyek a ma és a holnap emberének egyaránt lehetővé teszik, hogy Isten népeként élhessen.” Az Egyház ott apostolkodik, ahol az ember él – szögezi le a dokumentum. A társadalmat átalakító gyökeres változások, mint pl. az iparosodás, városiasodás, a munka és a lakóhely, a képzés és a szabadidőtevékenység az eddigi lelkipásztori struktúráknak olyan átalakítását kívánják, amelyek az új adottságoknak megfelelnek. A területi egyházközségeken kívül létesíteni kell személyi egyházközségeket is, pl. külföldiek, egyetemisták stb. számára, de olyan keresztény közösségek számára is, amelyek azonos társadalmi élet alapján, vagy közös munkából, vagy azonos érdeklődésű szabadidőből jönnek létre.

A határozatnak a plébániával foglalkozó része azt is leszögezi, hogy a hívek várakozásának vagy szükségleteinek a pasztoráció csak akkor tud megfelelni és a hívek aktív bekapcsolódása csak akkor biztosítható, ha a nagy, át nem tekinthető plébániákat körzetekre osztják. Továbbá: „Manapság az egyházközségben kisebb csoportok kialakítására van szükség, hogy az egyházközség tagjai a személytelenségből kiemelkedjenek és másokkal személyes kapcsolatba kerülhessenek, de azért is, hogy a mindennapi élet és a vallásos élet köre újra egy lehessen.” A német zsinódus az egyházközség köteleességévé teszi a hívek közötti spontán csoportképződések elősegítését, ezek támogatását önálló életükben és tevékenységükben, még akkor is, ha ezeknek az önálló csoportoknak nem tudnak önálló papi vezetőt biztosítani.

A zsinati konstitúció idézett 26. pontjához csatlakozva a német egyház dokumentuma a következőket mondja: „A plébániai közösség feladata, hogy az evangélium szellemének megfelelően gyakorolja az Egyház hármasszolgá-

latát: az igehirdetést és a hitről való tanúságtételt; az istentiszteletet és a szent-
ségek vételét; valamint a testvéri szolgálatot az egyénnel és a társadalom-
mal szemben. Ahol ez a hármas élettevékenység megvan, ott evangéliumi érte-
lemben megvalósul az Egyház.”

Képzelt kirándulás egy jövőbeli plébániára

Szegődjünk most gondolatban egy új helyre került plébános mellé, és töl-
tük vele a „beindulás” idejét.

Elképzelt plébánosunkról el kell mondanunk, hogy mikor a híveivel együtt
családias hangulatban megünnepelt ezüstmiséje után, lelkipásztori érdemei
elismeréseként új, nagyobb plébániát kapott püspökétől, öröme a kitüntetés
miatt nem volt zavartalan. Tudta, hogy nehéz helyre kerül. A város, amelyben
új plébániája volt, az utolsó negyedszázad alatt erősen megnőtt, új gazdasági
létesítményei folytán jellege is megváltozott. Az egyházközség a nagyszámú
hívő miatt szép jövedelem felett rendelkezik, a plébániai misék zsúfoltak – és
a hívek mégis gyakran panaszkodnak, hogy elhanyagolják őket. Az előd, egy
nyugdíjas kort elért derék pap képtelen volt többet tenni, sem ötlete, sem ideje
nem volt több. Ráadásul egyetlen káplánjával is nehézségei voltak, aki ugyan
buzgó lelkipásztor, de plébánosa módszereivel nem volt megelégedve.

Plébánosunk új helyére bizakodó lélekkel érkezett. Tudta, hogy az evangé-
liumra mindenütt szükség van, tudta, hogy az Egyház alkalmazkodóképes. Érezte,
hogy hívei szeretettel fogadják. Szívélyes ismerkedési estet rendezett, azon-
nal felvette a kapcsolatot a jórészt idős hívekből álló egyháztanáccsal, kántor-
ral, sekrestyéssel, ministránsokkal. Az adminisztrációval nem volt baja, ez az
egész egyházmegyében egységes.

Az rögtön feltűnt neki, hogy előző, könnyen áttekinthető plébániája helyett
most bonyolult, sőt ellentmondásos helyre került. Itt is, akár régi helyén, min-
denkinek lelkipásztora akart lenni – de be kellett látnia, hogy új híveit lehetet-
len akár csak a vasárnapi misén is összegyűjteni az oltár körül, az összegyűl-
tekből pedig nem tud igazi közösséget alkotni. Hogy miért, erre nem talált ki-
elégítő választ. Ilyen tapasztalata régi helyén nem volt.

Elhatározta: nagyon utánajár annak, milyen emberek a hívei, és hányan
vannak. A plébánia „status animarum” jelentései szűkszavú, de jó képet mutat-
tak róluk. A házassági, keresztelési, és halálozási anyakönyvekben szép szám-
mal vannak bejegyzések, tehát a szentségeket sem hanyagolják el. A hívek
számát csak nagyon hozzávetőlegesen sejtí. Az egyházmegyei névtár nem ke-
rekített, hanem pontos, de ősrégi adatot közöl. Elődje hozzákezdett egy családi
kartoték felállításához, de a kartonok csak azokról az utcákról készültek el,
ahol valamelyik buzgó hívő magára vállalta kitöltésüket. Tehát be kellene fejezni
a felmérést, a meglévő kartonokra pedig rá kellene vezetni a változásokat. Úgy
találta, hogy a legmegbízhatóbb adatokat híveiről az önkéntes egyházi hozzá-
járulást összegyűjtő pénzbeszedők adták, de sok fontos kérdésre ők sem tud-
ják a választ. Előző helyén nem volt kartotékja, de ott ismerte minden hívét.

Ezen a nagy plébánián ez nem lehetséges. Itt úgy érzi magát, mintha egy állandóan mozgó folyóban lenne „emberhalász”, nem tudja, jelenléte és munkája nyomán ki akad horogra.

Látta, hogy nagyon sok olyan híve van, akinek nincs kapcsolata a plébániával. Ezeknek – de templomba járó híveinek is – kevés a vallási ismeretük. Kevesen jártak hitoktatásra, és ezért hiányzanak az előfeltételek az evangélium megismertetéséhez. Ugyanakkor a hívek nagyon különbözők, más-más társadalmi csoportból valók, más az előképzettségük, foglalkozásuk, érdeklődési körük. Nehéz megteremteni az egységes alapot, amin a „magvetéssel” elindulhatna. Viszont azt tudta, hogy külön-külön képtelen eljutni mindenkihez. Először jelentkezett benne a kételkedés: Mi értelme van annak, hogy számba vegye híveit, ha nem tud velük kapcsolatot felvenni?

Töprengéseire hamarosan választ kapott. Észrevette, hogy – ahogy Guardini írta – „az egyház (az ő plébániáján is) felébredt a lelkekben”. Vallási dolgok iránt érdeklődő hívei megéreztek egymásban a közös érdeklődést, kapcsolatba léptek egymással, és teljesen öntevékenyen összejárnak közösen ápolni, élni hitüket. Azonkívül egy helyen dolgozó munkatársak, azonos szakmai érdeklődésű emberek, közösen szórakozó ismerősök spontán csoportokat alakítottak, és ha valahogyan kapcsolatba kerültek az evangélium kovászával, örömmel fogadták be azt, és hiteles evangéliumi életet éltek.

Elődje is tudott ezekről a vallásos körökről, próbálta is beszoktatni őket a templomi, plébániái rendezvényekre, de kevés sikerrel. Azt válaszolták hívására, jobban érzik magukat egymás között, ismerik egymást, érzik, hogy közük van egymáshoz. Ha a plébániái miséknél, a prédikációban több lenne a személyes hang, a stílus... Ettől meg az öreg plébános idegenkedett. Így aztán megmaradt közte meg a kis körök között a tisztas távolság. Ő viszont szeretné ezeket a kis köröket is bekapcsolni az egyházközség életébe.

Módját ejtette hát annak, hogy sorba látogassa a kis csoportok összejöveleiteit, és kérdéseik megválaszolásával és – ha igényelték – útmutatással segített a találkozások elmélyítésében. Örömmel látta, hogy öntevékenyek, nem kell szervezni, vezetni őket. Első részvétele alkalmával nyomatékosan hangsúlyozta is, hogy nem kíván beleszólni a csoport belső életébe, csupán segítségét kínálja fel, hisz erre szól megbízatása is, mint minden megbízatás az egyházban: a szolgálatra.

Viszont elhatározta: ügyelni fog arra, hogy e viszonylag önálló körök élete ne merüljön ki belterjes, csak önmagukkal törődő tevékenységben. Minden körnek ajánlani fog saját jellegének megfelelő apostoli célt: az imádkozó köröket megkéri, hogy tegyenek magukévá fontos szándékokat; a Szentírásba elmélyülőket, hogy másokat is befogadjanak; a tevékeny felebaráti szeretet gyakorlónak figyelmét felhívja a valóban súlyos esetekre; összehozza a szakképzettséggel rendelkezőket és a rájuk szorulókat. Gondja lesz arra, hogy ezek a készséges emberek viszonylag önálló, értelmes feladatokat kapjanak.

Tudta, hogy neki, a plébánosnak kell a kis köröknek keretet adó egyházi szervezet, a plébánia útján gondoskodnia azoknak a szükségleteknek ellátásáról, amelyeket e kis körök nem tudnak ellátni, vagy amire éppen nekik van szükségük. Kézben kell tartania a hivatalos helyi egyház, a plébánia hármaskörét: az igehirdetést, a liturgiát és a diakóniát. Törődnie kell avval, hogy e kis körök ne legyenek köldöknézők, hanem halljanak arról, mi történik más csoportokban, a plébánián, az egyházmegyében, az egyház életében országos és világviszonylatban, tehát hogy legyen valaki, aki ellátja ezt a sokirányú információs szolgálatot. Ugyanakkor törődnie kell a kis körökbe nem csoportosuló híveivel is. Kicsit megijedt a reá váró munkától – hogy fogja mindezt bírni a plébánia adminisztrációja mellett? De aztán megnyugodott.

Az adminisztrációt, organizációt nem kell feltétlenül személyesen csinálnia. Ha a családi kartoték elkészül (nagy munka lesz, de megéri!), akkor az egyházközi iroda, illetve a világi munkatársak átvehetik az adminisztrációt. Sok mindenben segítségére tud lenni káplánja is. Minden csoportnak van egy-két természetes vezetője, ezeken keresztül is sok mindent elintézhet, észrevétlenül irányíthat a csoportokban. Neki elsősorban azokkal kell foglalkoznia, akik részt vállalnak mellette az apostoli munkából.

Előző helyén, ahol az emberek élete jól ismert viszonyok között zajlott le, elfogadták intézkedéseit, tehetett mindenben a saját belátása szerint. Itt szinte minden érintett személyre külön tekintettel kell lennie, nem beszélve az önállóan gondolkodó és cselekvő csoportokról. Ott, ha valamit meghirdetett, az emberek továbbmondták egymásnak kérését, hívását – és válaszoltak is rá. Itt külön-külön kell híveit megszólítani – de azért minden körből van valaki, aki által legalább a csoportok tudomást szereznek kívánságáról. A hívek mozaikszerű közösségei miatt nem egy káplánra lenne szüksége, de sokkal több segítőre, mint amennyit a püspök adni tud. Az ő igazi gondja az lesz, hogy azokból, akik hajlandók az apostoli munkában résztvenni, önálló munkatársakat neveljen. Ezt az önállóságot ezúttal nem ő adja engedményként, vagy bizalma jeleként, mint ahogy ez a világi munkatársak bevonásánál rendszerint történt. Akikre számíthat, azok már így vagy úgy, de önálló vezetői egy olyan kis körnek, amelyben él az Egyház. Az ő feladata, hogy ezeket az egymás mellett külön-külön létező kis köröket vezetőik közreműködésével hivatalos egyházi közösségé: „modern egyházközösség”-gé olvassza egybe.

Eddig tart a parabola a jövő egyházközösségéről – A jövő egyházközösségéről? Sok helyen, legalább csírájában, már életre kelt, első tapogatózó lépéseit teszi. Lassan terjed – de terjed az élő közösségekből álló, élő, modern egyházközösség.